

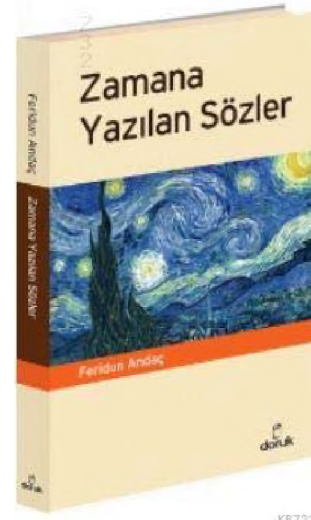
Andaç, Feridun

Zamana Yazılan Sözler. İstanbul: Doruk Yayıncılık, 2007. 348s. ISBN 978-975-553-466-4

İnsanın var olmasındaki iç doğasının saklısında duran ‘zaman’, ‘yazı’ ve ‘söz’ hayatın başlama / buluşma noktalarıdır. Bu başlama / buluşma noktalarının her biri; ötekini zorunlulukla varsayar, karşılıklı bir döngü içerisinde birbirine kenetler. Hayatın bu çekim odağında insan; yol aldıkça, ürettikçe bu evrensel bağlam sürecinin hep arka planında bulunur, insana ilişkin her konuda hem yapıcı hem geliştirici olur.

Feridun Andaç’ın *Zamana Yazılan Sözler* adlı yapıtındaki denemelerin her biri hayatın/ yaşamın, var oluşun yol-yordamını sunuyor. Ezber bozup sorular sorduruyor, bilgi kuvvetinizi zorlayıp anlama yetinizi güçlendiriyor. Yeni yollara yöneliyorsunuz; eleştirel düşüncenin yansılarında, eylemsellik akan cümlelerin ardı ardına sıralanışı ve duygu atlasının renklerini bulup çıkarabilmek, hayatı yorumlayabilmek, yaşadıklarımıza anlam verebilmek için kısacası ‘insan gerçekliği’ adına çok farklı bir yoğunluğu bulunan bir yolculuğa çıkar gibi...

Birikimi, hayata bakış ve kavrayışıyla bunun bilincinde olan Andaç’ın denemelerinin derlendiği *Zamana Yazılan Sözler* adlı yapıtın arka kapağında bulunan yazı şöyle başlıyor: “*Sanat, edebiyat, kültür alanlarındaki inceleme ve araştırma metinleri, öykü, deneme, gezi ve köşe yazılarında Türk edebiyat ve kültürüne uzun yıllardır saptamaları ve birikimleriyle katkıda bulunmuş olan yazar Feridun Andaç, bu kez de seçilmiş denemelerinin toplamıyla okuyucunun karşısına çıkıyor*”. Bu yazı, Birsen Karaca’nın Andaç için yazmış olduğu cümleleri hatırlatıyor. Birsen Karaca o yazısında şöyle diyordu; “*Feridun Andaç ilgi ve etki alanı geniş bir edebiyatçıdır; eleştirmendir, yaratıcı yazardır, şairdir, gazete yazarıdır, fotoğrafçıdır, resim yapar, müzikle ilgilenir, yayıncıdır, öğretmendir, gezgindir, hepsinden önemlisi de kıdemli bir öğrencidir*”. Karaca’nın bu saptaması Andaç’ı ne doğru, ne çok anlatmaktadır.

KB732

Andaç'ın, imlendiği kadar kıdemli bir öğrenci olması ve bu kadar geniş bir edebiyatçı kimliği taşımasında hiç kuşkusuz sözün büyüüne sahip çıkması ve sonu olmayan zamanı 'okudukça yazıyor, yazdıkça okuyor' olarak kullanması büyük önem taşımaktadır.

Andaç için zamanın ritmini yakalamak; duyguyu ve düşüncüyü tamlayan / bütünleyen yazı ile nitelik kazanmaktadır. Onun için yazının olmadığı sözün olduğu dönemlerde 'anlam' bulunamaz, düz yüzeyler üzerine işlenmedikçe -asıl söz- ya kaybolacaktır ya da çoktan kaybolmuş demektir. Sürekli olarak değişmeden yana bir süreç izleyen sözün temel işlevselliği, bir bakıma 'bellek akışı'nın yazının benliğinde bir diğer insana taşınır kılınarak başkalaşmasıdır. Yazının, söze sağladığı en büyük yankı ise belleğin eylemlere dönüşürken hayatla mühürlenmiş olmasıdır. Ve 'öğrenme'yi başardığı ölçüde de insanın yönü değişmekte; yazı - insan ilişkisi zorunluluk kazanmaktadır. Özde, yazının büyüünde gelen, hayatla bağları güçlü kılan derinlik insanı öğrenmeye ve zamanla 'okuyarak öğrenme'ye doğru sürüklemektedir.

Andaç'ın söz ve yazıyla kurduğu bu bütünsellik odaklı çalışmasında elbette 'kitap' büyük bir değere dönüşmektedir. Andaç'a göre kitapla insan arasındaki 'kitaptan insana, insandan kitaba' döngüselliğini kavramak, zamanın dilini öğrenmektir. Neredeyse sizi var eden, biçimleyen hayat boyu süren okumayla gelen 'kitap' fiziki ve nicelik somutluktan öte insan ömrünün mevsimleridir. Bu yüzden gerçek bir okur olmak, kitap kurdu veya kitap delisi olmaktan çok ama çok farklıdır. O nedenle insanın bir okur olarak kitapla yaşadığı 'seçmek', 'okumak' ve 'paylaşmak' bilinci, kendisini 'düşünce'yle yüz yüze getirir. Düşünmek ve düşündüklerinizi paylaşmak / paylaşacak insanlara ulaşmak, Andaç'ın *Zamana Yazılan Sözler* adlı kitabında özellikle karşımıza çıkıyor. Feridun Andaç'a göre kendi düş atlasını okuya okuya kuranların bir zaman sonra 'yazar' olarak karşımıza çıkması hiç de yadsınmamalıdır. Çünkü "düz bir okur her zaman yazı isteğini taşımaz, o yalnızca vakit geçirmek için okur. İyi bir okur okudukça yazmayı düşünür, ama 'işim değil' diyerek buna soyunmaz. Okumayı kendine uğraş edinen bir okur ise yazma cesaretini kendinde bulan okurdur. Belki de asıl böyle okurlara 'okur-yazar' demeliyiz". Andaç'ın bu vurgusu; insanlığın ilk dönemlerinde olduğu gibi duygu ve düşüncelerini nasıl şekil, resim ve yazıyla paylaştıysa şimdi de insanı; yaşayan, okuyan, yazan ve yazdıklarını paylaşan yani 'içdenizler, dış seyirler'in birleşmesini gerçekleştiren bir güç olarak görmesindendir.

Bu kapsamda Andaç, denemelerinde sürekli olarak tarihe, zamana ve belleğe gönderme yapıyor. Denemelerinde her zaman *“hem yerel, hem de uluslararası kültür arenasından süzölmüş temalar, farklı toplumların bilinçaltında yer eden çarpıcı isimler, birey ile içinde yaşadığı toplumun kültürel, tarihi, politik, felsefi, psikolojik birikimi ve duyarlılıkları çerçevesinde, geniş bir yelpazede sunuluyor”* (arka kapak). Bu yelpazeyi, edebiyatın kendisinden güç kazanarak kavramsal ve kuramsal ilkeler temelinde irdelerken doğaldır ki yazar, okura kendi bakış açısı ve değerlendirmelerini sunuyor. Ancak Andaç, denemelerindeki çözümlemeleriyle, entelektüel duruşuyla ve yaratım heyecanı ile görünen gerçeklerin daha da derinlerine okuru sürükleyerek yaşanılanları bir de yeni bir pencereden görme olanağı sağlıyor. Eğer, yazdıklarının satır aralarını iyi okuyabilirsiniz, öğrenme / bilgi açlığını giderebilirsiniz. Kuşkusuz, pencerenin istenilen kadar açık ya da kapalı olması yalnızca sizin okumaya karşı ilginizle doğru orantılı...

Elbette, bir okur olarak insan kendi yazarına doğru yürürken içtenliği elden bırakmaz, ancak Andaç’a göre *“bir yazarın, sanatçının ‘örnek vatandaş’ olarak alınmasının pek doğru bir yargı olmayacağını, olsa olsa yapının alınabileceğini” birbirinden ayırmalı / bunun farkına varmalıdır, okur. Bunu anlamak, bu duruma yakın olmak; zaman zaman çağının tanıklığı diliyle konuşan bir yazarı, düşün insanı bir aydını; o duruşunun gölgesinde yeniden okumak* Andaç’a göre bir bakıma *‘hayatın öğrencisi kesilmek’* demektir. Özellikle okuduğu kitaplardaki sözcüklerin tınısı ve renginden yola çıkarak düşünme yetisini canlı tutmak, bunu da dille bağının bir aracına dönüştürmek Andaç için oldukça önem taşımaktadır. Ve tam da bu konuda Andaç, kendisi için bir zamanlar çok önemli olan, çocukluğundaki bir olay ile ilgili olarak şöyle diyor: *“Kentte, bir zamanlar, tren yollarının gözlemcisiydim. Mutlaka birileri gelir, birileri giderdi. Eğer bu ansızın çıkıp gelen dayımsa, o meşin bavulunda dünyanın kitabını/ yazarını getirir koyardı önümüze. Günlerce bavul ile dayım arasında gider gelirdim”*.

İşte söz, yazı, bellek, öğrenmek ve kitap boyutlarının bütünlüğündeki *Zamana Yazılan Sözler* kitabının, *Kitaplar, Ömrün Mevsimleri* başlıklı denemesinde Andaç, öğrencisi olduğu ‘yirmi yedi bin ciltlik’ kitaplığından kopuşunun sessizliğine kapanışını şu satırlarla anlatıyor:

“Susuzluk...

Biraz, belki de adım adım çölleşme... sonrasında alıp başını gitme, yeni yurt arama kendine...

Suyun hayatımızdan çekilmesini düşünmeden edemedim...

Kuraklık, sonrası bir yaşam tufanı... Rüzgârın savruntusuna da benzemeyen ecel yolcuğu...

Kopuşlar öyledir ama bazıları bir yarınızı alıp götürür.

Benim kitaplarla yolculuğumun son durağına geldiğim bir anda bunu düşündüm..."

Oysa Andaç için; aidiyetin ve kimliğin olabilmesi, başka yazarlara ve başka yerlere kapıların açılmasında okuma uğraşısı ve dolayısıyla kitap, kitapların labirentleştiği bir kütüphane en zengin buluşma yeridir.

Andaç için yazıyı düşüncenin aynası görmek, kitabı bunların toplamı olarak nitelendirmek insanlığın geldiği noktanın seyrini anlatıyor. Karşınıza çıkan her yazar, önünüze açtığınız her yeni kitap, sizi elinizden tutup yeni iklimlerin serüveninde gezdirmektedir. Yeryüzünün dillerini öğrenmekte, yıldız burcundakileri tanımaktasınızdır. Daha birçok şey gelip durmaktadır yanı başınızda... Ve böylece siz de öğrendikleriniz ya da tanıştıklarınızla hayata karşı duruş yerinizi seçerseniz. O düşüncedir ki “okumanın getirdiği güvenle hayatı tanıma, okuma biçimlerini de öğrenirsiniz. Bilgiye giden yolun taşlarının bunlarla döşendiğini düşünecek olursak, okuma uğraşının getirdiği birikim, açtığı ufuk hiç de alt edilecek, belleklerden silinecek gibi değildir”. Ne olursa olsun “*bilmek için okumak, anlamak için düşünce atlaslarında gezinmek, aidiyetimizin bilincinin ışığını görebilmek için ise entelektüel başarıdan korkmamayı öğrenmek gerek*” diyor Andaç. Çünkü düşsel evrenin gerçekliğini tanımak, zamanın farklı yüzlerini görmek, bellekte saklananların zamanla birer taşıyıcı olarak gelip yanı başınızda durması insandaki durağanlığa ya da tükenmişliğe karşı olabilecek en iyi panzehirdir.

Yazar Feridun Andaç, *Zamana Yazılan Sözler* adlı kitabında “*içsel bir birikimin ve zengin bir mirasın kişisel yansımaları eşliğinde sumulan fikir ve duygular, etkileşimli bir okuma vaat ediyor. Bir belleğin izdüşümü, zamanın döngüsünde yaratımın sorgulanışına yaşam veriyor*” (arka kapak). Andaç, adeta okuduklarıyla birlikte yaşamakta ve yaşadıklarını da düşsel ve felsefi bir kültürel birikimin geçidinde bir başka dile dönüştürüp yazarak içimizdeki / bilincimizdeki karanlığı aydınlatmaktadır. Andaç’ın bu kitabında yer alan; I./ Belleğin Tanıklığı, II./ Zamana Yazılan Sözler, III./ Zamanın İzleri, IV./ Yaşamdan Yansımalar, V./ Birikimin Anlamı, VI./ İzdüşümsel

Yolculuk ana başlıkları / bölümleri altındaki denemelerinde; sözcüklere sığınarak yaşamının derin, birikimli ve hayata bakma biçimlerini değiştiren güçlü ezgilerin bulunduğunu görebilirsiniz.

Kendine, hayatın zaman dilimlerinde ve biçimlenme durumlarında yazıyı bir alışkanlık olarak yurt edinen, kendi isteğiyle seçen Andaç'ın uzun yıllar sonucu birike birike oluşan duygu ve düşünceleri görülmektedir ki yalnızca deneyimlerle değil, okuma sürekliliğiyle dinamizm kazanmaktadır. İşte, bir entelektüel olan Feridun Andaç'ın farkındalığı ve farklılığı tam da buradadır: bir yazar olarak salt yazmıyor, sürekli okuyor...

Yalçın YAĞCI

Marmara Üniversitesi SBE İletişim Bilimleri ABD Bilişim Bilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

yalcinyagci@hotmail.com